

<Titel> Wat is de waarde van duurzame toegankelijkheid?

<introtext> Informatie is duurzaam toegankelijk als die voldoet aan de DUTO-kenmerken: vindbaar, beschikbaar, leesbaar, interpreteerbaar, betrouwbaar en toekomstbestendig. Voor iedereen die daar recht op heeft en voor zo lang als noodzakelijk.

Waarom het belangrijk en waardevol is om overheidsinformatie duurzaam toegankelijk te maken, zetten we in deze module uiteen. Module 2 werkt uit, wat het concreet betekent om aan de DUTO-kenmerken te voldoen.

→ <link> Module 2 – DUTO-kenmerken

<Blok> Waarom is duurzame toegankelijkheid belangrijk?

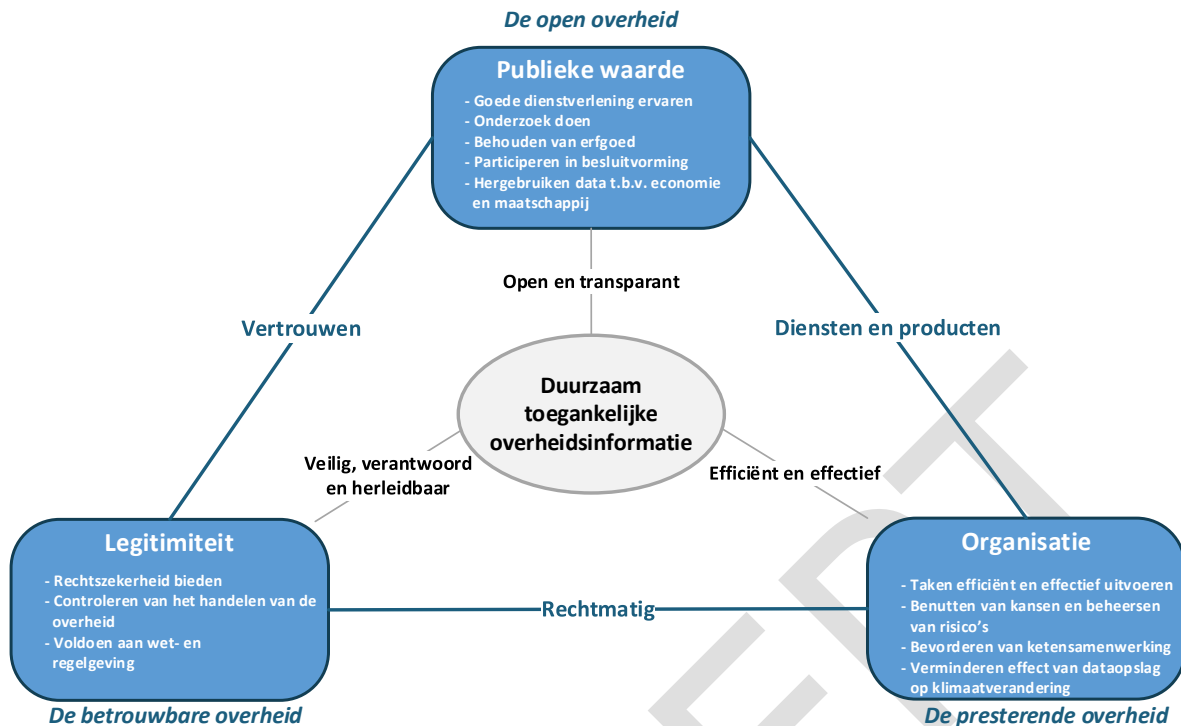
Er zijn drie perspectieven van waaruit duurzame toegankelijkheid van informatie belangrijk is:

- Publieke waarde
- Legitimiteit
- Organisatie

Binnen elk perspectief zijn enkele specifieke aandachtspunten te benoemen. Dit zijn:

- Publieke waarde
 - o Goede dienstverlening ervaren
 - o Onderzoek doen
 - o Behouden van erfgoed
 - o Participeren in besluitvorming
 - o Hergebruiken data t.b.v. economie en maatschappij
- Legitimiteit
 - o Rechtszekerheid bieden
 - o Controleren van het handelen van de overheid
 - o Voldoen aan wet- en regelgeving
- Organisatie
 - o Taken efficiënt en effectief uitvoeren
 - o Benutten van kansen en beheersen van risico's
 - o Bevorderen van ketensamenwerking
 - o Verminderen effect van dataopslag op klimaatverandering

Visueel geeft dit het volgende beeld:

De genoemde doelen zijn ontleend aan bestaande wet- en regelgeving en andere bronnen. Zie hiervoor de lijst met geraadpleegde bronnen.

➔ <link> Geraadpleegde bronnen

<Blok> Publieke Waarde

Wat we als samenleving belangrijk vinden, is beschreven in publieke waarden. De overheid heeft een belangrijke rol in het realiseren en beschermen van deze publieke waarden. Duurzaam toegankelijke informatie levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van deze publieke waarden.

<uitklaptekst> Goede dienstverlening ervaren

Voor een goede dienstverlening is duurzaam toegankelijke informatie over die diensten essentieel. Zodat burgers en bedrijven weten wat de dienst inhoudt, hoe ze er gebruik van kunnen maken en hoe het met de uitvoering van de dienst staat.

Voorbeelden van verbeterde dienstverlening zijn:

- Een Mijn-omgeving die statusupdates aan burgers verstrekt;
- Een catalogus die op een rijtje zet welke producten en diensten beschikbaar zijn en hoe je daarvan gebruik kunt maken;
- en beslisboom waarmee je vooraf kunt zien of, en onder welke voorwaarden, je een dienst kunt aanvragen. En welke informatie je bij die aanvraag precies aan moet leveren.

De rechten van de burger zijn beter beschermd als bekend is op welke regels de overheid zich baseert bij het wel of niet leveren van een product. Een product is bovendien gebaseerd op betrouwbare informatie. De betrouwbaarheid van informatie is vervolgens weer gebaseerd op de kwaliteit en betrouwbaarheid van de onderliggende gegevens. Daarom is het nodig dat ook die onderliggende gegevens duurzaam toegankelijk zijn.

<uitklaptekst> Onderzoek doen

Burgers, bedrijven en ook overheidsorganisaties zelf kunnen de informatie van de overheid te gebruiken als hulpmiddel en bron voor hun eigen onderzoek.. Hiermee kunnen zij hun kennis vergroten en kan de overheid beter beleid formuleren op basis van verworven inzichten. Ook is duurzame toegankelijkheid een randvoorwaarde voor het kunnen doen van onderzoek. Vanuit de mogelijkheden die digitalisering biedt, wordt informatie in toenemende mate in een bredere context geplaatst en verbonden, waardoor onderzoek effectiever en efficiënter kan worden uitgevoerd. Voorbeelden van dergelijk onderzoek zijn:

- De overheid wil inzicht in verkeersstromen voor de invoering van rekeningrijden;
- Een burger doet stamboomonderzoek;
- Een wetenschapper onderzoekt veranderingen in de kwaliteit van de leefomgeving.

<uitklaptekst> Behouden van erfgoed

Nederland is rijk aan cultureel erfgoed dat een historisch gevormde afspiegeling biedt van onze samenleving door de eeuwen heen. Erfgoed is van groot belang: het laat zien waar we vandaan komen en is een bron van verhalen over onszelf en onze omgeving. Het is daarom van belang dat erfgoed beschikbaar is voor een zo breed mogelijk publiek, bijvoorbeeld door bronnen aan elkaar te verbinden met [linked open data of datasets te publiceren op het datasetregister voor erfgoedinstellingen](#). Met het in toenemende mate beschikbaar stellen van erfgoed in digitale vorm worden zowel toegankelijkheid als de vindbaarheid van erfgoed vergroot. Het behoud van erfgoed is om een aantal redenen belangrijk:

- Erfgoed heeft een verbindende werking; het brengt mensen en bronnen samen en zorgt voor vertrouwdheid in een snel veranderende omgeving;
- Erfgoed heeft een educatieve functie;
- Erfgoed biedt een bron van inspiratie voor cultuurmakers.

<uitklaptekst> Participeren in besluitvorming

De overheid heeft een publieke functie. Daarom vindt de overheid het belangrijk dat burgers en bedrijven participeren in overheidstaken en actief betrokken zijn bij het nemen van beslissingen. Hiervoor hebben die burgers en bedrijven een gelijkwaardige informatiepositie nodig. De overheid zal dus informatie beschikbaar moeten stellen, bijvoorbeeld in de vorm van open data en toegang tot de kennis die de overheid in huis heeft (zie bijvoorbeeld het <link> [Dataregister van de Nederlandse Overheid](#)).

Hierdoor kunnen burgers en ondernemers bijvoorbeeld:

- Initiatieven nemen voor het verbeteren van de leefomgeving, zoals vrijwilligerswerk, een schoonmaakactie in de straat of collectief inkopen van zonnepanelen;
- Inspraak hebben bij de ontwikkeling van nieuw beleid;
- Voorstellen indienen bij de overheid, zoals voor verbetering van de openbare ruimte.

<uitklaptekst> Hergebruiken data t.b.v. economie en maatschappij

Op <link> [Europees niveau is afgesproken](#) dat overheidsinformatie die daarvoor in aanmerking komt, aan de maatschappij beschikbaar wordt gesteld. Omdat overheidsinformatie een *asset* kan zijn (dat wil zeggen, iets dat economische waarde vertegenwoordigt) en des te meer als ze duurzaam toegankelijk is. Derden kunnen deze informatie gebruiken als grondstof voor hun eigen producten en diensten. Zo worden

(internationale) economische bedrijvigheid en een meer circulaire, innovatieve economie gestimuleerd.

<Blok> Legitimiteit

Welke producten en diensten de overheid levert en de voorwaarden waaraan deze moeten voldoen, is vastgelegd in wet- en regelgeving. Duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie draagt eraan bij dat overheidsorganisaties op een rechtmatige en betrouwbare manier hun taken uit kunnen voeren. Zonder duurzame toegankelijkheid kan het moeilijk of zelfs onmogelijk zijn om overheidshandelen te reconstrueren. De overheid kan dan geen verantwoording afleggen over hoe ze beleid vormt en uitvoert. En voor burgers, bedrijven en de Tweede Kamer is het dan niet mogelijk om de overheid onder de loep te nemen. Als overheidsinformatie niet duurzaam toegankelijk is, breekt de overheid haar eigen regels en internationale afspraken. Ook ondermijnt dat de rechtszekerheid voor burgers en bedrijven.

<uitklaptekst> Rechtszekerheid bieden

Bij de dienstverlening door de overheid kunnen besluiten worden genomen die rechtstreeks raken aan de rechtspositie van burgers, bedrijven en de overheid zelf. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het toekennen van een vergunning of het opleggen van een boete. Door het beschikbaar stellen van informatie over de wijze waarop de overheid besluiten neemt, inclusief de onderliggende wet- en regelgeving, wordt rechtszekerheid geboden aan burgers en bedrijven. Voor burgers geldt rechtszekerheid ook als het gaat om de controleerbaarheid van het juist handelen door het bedrijfsleven. Verder draagt toegang tot betrouwbare overheidsinformatie bij aan een correcte rechtsgang, ook bij onderlinge geschillen tussen burgers waarbij de overheid zelf geen partij is. Denk bijvoorbeeld aan het vaststellen van een erfafscheiding op basis van informatie van het Kadaster. Tot slot is de rechtszekerheid van burgers erbij gebaat als informatie over hen tijdig wordt vernietigd – of zelfs überhaupt nooit wordt gecreëerd en vastgelegd.

<uitklaptekst> Controleren van het handelen van de overheid

De overheid heeft een bepaald mandaat en binnen dat mandaat is publiek geld beschikbaar om haar taken mee uit te kunnen voeren. Om te kunnen bepalen of de overheid binnen haar mandaat heeft gehandeld en het publieke geld doelmatig heeft besteed, moeten belanghebbenden als burgers, bedrijven, journalisten en volksvertegenwoordigers kunnen beschikken over relevante en duurzaam toegankelijke informatie. Zodat ze het handelen van de overheid kunnen reconstrueren en tegen het licht kunnen houden.

De overheid legt op haar beurt verantwoording af en onderwerpt haar handelen aan intern onderzoek, toezicht, audits en inspectie. Ook hierbij is duurzame toegankelijkheid van groot belang. Het stelt de overheid in staat om transparant te zijn over haar handelen. Denk hierbij ook aan het actief openbaar maken van overheidsinformatie in het kader van de Wet open overheid (Woo).

Een actueel vraagstuk betreft de verantwoordelijkheid van overheidsorganisaties in de omgang met kunstmatige intelligentie en algoritmes. De kenmerken van duurzaam toegankelijke overheidsinformatie geven een normenkader voor het beheren van algoritmes en de inzet van kunstmatige intelligentie. Zodat je als overheidsorganisatie aan belanghebbenden kunt uitleggen waarom en hoe kunstmatige intelligentie en algoritmes gebruikt zijn in het uitvoeren van overheidstaken.

Andere voorbeelden van vragen die door belanghebbenden kunnen worden gesteld aan overheidsorganisaties:

- Heeft de overheid binnen haar bevoegdheid gehandeld?

- Welke procedure is bij het maken van dit beleid/besluit gevolgd?
- Welke ethische afwegingen zijn er gemaakt?
- Is er een probleemanalyse uitgevoerd?
- Op welke informatie zijn getrokken conclusies gebaseerd?
- Zijn er experts geraadpleegd? Wat was hun advies? Wat is daarmee gedaan?
- Zijn er zienswijzen op een plan ingediend? Wat is daarmee gedaan, of niet? En waarom?
- Waren er alternatieve scenario's? Zo ja, waarom is dan voor een bepaald scenario gekozen?
- Hoe wordt de privacy van betrokken burgers beschermd?
- Mocht de overheid een dergelijk besluit wel nemen?
- Hoeveel geld gaat het nieuwe beleid kosten, of opleveren?

Duurzaam toegankelijke informatie is nodig om zulke vragen te beantwoorden. Het draagt bij aan oordeelsvorming over het zorgvuldig handelen van de overheid. En als dat laatste volgens belanghebbenden niet of onvoldoende het geval is, kan het een basis vormen om in bezwaar of beroep te gaan, (Kamer)vragen te stellen of om een klacht in te dienen.

<uitklaptekst> Voldoen aan wet- en regelgeving

Duurzame toegankelijkheid van informatie is een verplichting vanuit de Wet open overheid (Woo) en in de nieuwe Archiefwet zal 'duurzame toegankelijkheid' het concept van 'goede, geordende en toegankelijke staat' vervangen. Daarnaast helpt het duurzaam toegankelijk maken en houden van overheidsinformatie bij het voldoen aan de verantwoordelijkheden omtrent informatiebeheer zoals die in andere wet- en regelgeving gesteld worden. Dit betreft zowel bepalingen rond het beheren van informatie in specifieke wet- en regelgeving als bepalingen in sectorale wet- en regelgeving. Duurzame toegankelijke overheidsinformatie betekent dat overheidsinformatie toegankelijk is voor iedereen die daar op basis van vastgesteld beleid of op grond van wet- en regelgeving recht op heeft. Daardoor is duurzame toegankelijkheid een belangrijke basis om uitvoering te geven aan de Woo, <link> [de Europese Data Act](#) en de Data Governance Act.

Tegelijkertijd zijn er vanuit privacywet- en regelgeving zoals de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) restricties voor het verwerken van persoonsgegevens. Daarmee wordt bedoeld dat informatie niet te kort, maar ook niet te lang bewaard blijft. Met andere woorden: bewaartermijnen uit het selectiebesluit worden toegepast en waar nodig wordt tijdig vernietigd. Privacybescherming is er ook bij gebaat als bij de inrichting van de informatiehuishouding ("by design") maatregelen genomen worden waardoor informatie indien nodig eenvoudig in geanonimiseerde vorm kan worden gedeeld en gepubliceerd.

Duurzaam toegankelijke overheidsinformatie leidt er onder andere toe dat de betrouwbaarheid van informatie gecontroleerd kan worden. Dat er bijvoorbeeld niets onbedoeld of onrechtmatig in is gewijzigd of verwijderd. Duurzame toegankelijkheid draagt daarmee bij aan de doelstellingen van informatiebeveiliging en biedt deels invulling van de eisen uit bijvoorbeeld de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Tot slot is duurzame toegankelijkheid een randvoorwaarde om te kunnen voldoen aan diverse sectorale wetgeving. Bijvoorbeeld de Omgevingswet of de Wet politiegegevens.

<Blok> Organisatie

Duurzame toegankelijke informatie is een belangrijke grondstof voor een overheidsorganisatie. Het is de grondstof voor het efficiënt en effectief uitvoeren van overheidstaken, zodat de overheid in staat is om publieke waarde te leveren binnen de

geldende wettelijke kaders. Duurzame toegankelijkheid zorgt er mede voor dat binnen en tussen overheidsorganisaties goed kan worden samengewerkt.

<uitklaptekst> Taken efficiënt en effectief uitvoeren

De overheid verzamelt, creëert en (her)gebruikt informatie primair om effectief en efficiënt de producten en diensten te kunnen leveren waarvoor zij aan de lat staat. Hierbij moet je niet alleen denken aan het laag houden van kosten, maar ook aan maatschappelijke waarde door snellere en betere producten en diensten te leveren. Levering is effectief doordat het gebruik van de juiste informatie leidt tot een hogere kwaliteit van deze producten en diensten, levering is efficiënt doordat de informatie waarmee wordt gewerkt eenvoudig beschikbaar en bruikbaar is.

De overheid verzamelt bijvoorbeeld informatie door:

- Via een webformulier een aanvrager gegevens te laten invullen die de overheid nodig heeft om de aanvraag te behandelen;
- Sensoren in de openbare ruimte metingen te laten verrichten;
- Advies in te winnen bij ketenpartners om tot een weloverwogen besluit te komen.

De overheid (her)gebruikt bijvoorbeeld informatie door:

- Het delen van informatie met ketenpartners ten behoeve van besluitvorming, bijvoorbeeld bij het inwinnen van externe adviezen tijdens het verlenen van een omgevingsvergunning;
- Informatie uit een bestaand dossier te hergebruiken voor een nieuw dossier, bijvoorbeeld wanneer een oude bouwtekening wordt geraadpleegd ten behoeve van een nieuwe verbouwing;
- Een algoritme naar patronen in bestaande gegevens laten zoeken, waardoor problemen eerder worden gedetecteerd en preventie kan worden toegepast. Denk bijvoorbeeld aan het gebruiken van sensordata om de instelling van stoplichten te optimaliseren.

<uitklaptekst> Benutten van kansen en beheersen van risico's

Een organisatie wil inzicht hebben in de risico's die ze loopt ten aanzien van het informatiebeheer. En welke kansen er zijn om informatie optimaal te benutten. Zodat hiervoor maatregelen kunnen worden opgesteld en de organisatie 'in control' is. Risico's die een organisatie op dit vlak kan lopen, zijn bijvoorbeeld gerelateerd aan datalekken of persoonsverwisselingen. Of het nemen van verkeerde besluiten op basis van onvolledige of onjuiste informatie. Andersom biedt een goede informatiehuishouding de organisatie kansen om op basis van data-analyse sneller en doelgerichter te reageren op recente ontwikkelingen. En om op deze ontwikkelingen in te spelen door nieuwe producten en diensten aan te bieden.

Hiervoor is inzicht nodig in de risico's die zich op organisatieniveau manifesteren als de duurzame toegankelijkheid niet op orde is. Zodat hiervoor vanuit het kwaliteitssysteem kan worden gestuurd op het bepalen en toepassen van risicobeperkende maatregelen. Dit kan alleen als bekend is over welke informatie een organisatie beschikt, waar deze zich bevindt en op welke processen deze betrekking heeft. Kortom: informatie moet duurzaam toegankelijk zijn.

<uitklaptekst> Bevorderen van ketensamenwerking

Overheden werken met elkaar samen in ketens om op die manier de burger beter van dienst te kunnen zijn. Een belangrijke basis voor de samenwerking in deze ketens is duurzaam toegankelijke overheidsinformatie. Het komt de dienstverlening ten goede als de organisaties dezelfde (bron)informatie gebruiken en hergebruiken. Hierdoor kan een overheidsorganisatie samen met haar ketenpartners betere en eenduidige producten en diensten verlenen. Overheidsorganisaties kunnen ook informatie samenbrengen en

toegankelijk maken op één plek, zodat afnemers niet langs meerdere loketten moeten. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld het Omgevingsloket.

<uitklaptekst> Verminderen effect van dataopslag op klimaatverandering

De doelstellingen voor duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie geven richting aan het bewust en efficiënt bewaren van overheidsinformatie. Het is belangrijk dat dit ook op een klimaatvriendelijke manier gebeurt. Minder opslag. Minder energieverbruik. En minder fossiele grondstoffen. Duurzaam toegankelijke overheidsinformatie draagt bij aan internationale klimaat- en milieudoelstellingen waaronder GreenIT en de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (*Sustainable Development Goals*) van de Verenigde Naties. Verantwoord gebruik van grondstoffen leidt tot kostenbesparingen en bevordert daarnaast ook de circulaire economie.

Meer concreet valt daarbij te denken aan maatregelen voor ontdubbeling van data. Een ander voorbeeld is de keuze voor een opslagvorm waarbij het energieverbruik aansluit op de frequentie van raadpleging, en voor apparatuur die voldoet aan duurzaamheidscriteria. Ook tijdige vernietiging draagt bij aan het verminderen van klimaatlast.

CONCEPT